

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО ВИКЛАДАННЯ ТАКТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН

У статті з позиції особистісно орієнтованого навчання розглядається проблема організації та методики викладання тактичних дисциплін, обґрунтовуються основні складові цього процесу.

Ключові слова: особистість, навчання, викладання, конструювання, модуль, методика, контроль.

В статті с позиції личностно ориентированного обучения рассматривается проблема организации и методики преподавания тактических дисциплин, обосновываются основные составляющие этого процесса.

Ключевые слова: личность, обучение, преподавание, конструирование, модуль, методика, контроль.

The problem of organisation and methods of teaching tactical disciplines is considered and the main constituent parts of the process are substantiated in the article from the position of personality oriented instruction.

Key words: personality, instruction, teaching, design, module, methods, control.

Вступ. У сучасній освіті домінує ідея заміни концепції “людини знаючої” (озброєної системою знань, умінь, навичок) на концепцію людини, підготовленої до життєдіяльності, що передбачає: переорієнтацію процесу підготовки фахівців на формування та розвиток особистості, тобто людини, здатної активно і творчо мислити, діяти, саморозвиватися, інтелектуально, морально та фізично самовдосконалюватися; створення сприятливих умов для розкриття потенційних здатностей індивіда до самостійного оволодіння знаннями протягом життя. Особистісна, гуманістична освітня концепція протистоїть централізму та одноманітності в освіті, екстенсивному зростанню знань з одночасним скороченням особистісних потреб і компонентів. Гуманістичний напрям у освіті – явище складне, інтегроване і включає концентрацію уваги на людині, культурі, соціумі як взаємопов’язаних детермінантах освіти, спрямованих на підтримку процесів індивідуального саморозвитку та самовизначення особистості. Як відзначає С.В. Кульневич, – саме ці особливості гуманістичної освітньої концепції склали передумови для виникнення у її контексті особистісно орієнтованих стратегій і моделей освіти [3].

Постановка проблеми. Гуманістичний підхід до освіти спрямовується на подолання таких основних вад вищої школи: низька професіоналізація відбору студентів на навчання, жорстка стандартизація та перевантаженість змісту освіти, авторитарність викладання навчальних дисциплін, нехтування потребами та можливостями особистості. Основою його реалізації стають, набуваючи все більшого

значення, освітні технології особистісно орієнтованої спрямованості як у викладанні навчальних дисциплін, так і в організації самостійної роботи майбутніх фахівців. Організація навчання на таких засадах сприяє формуванню та розвитку особистості фахівця, спроможного виявляти ініціативу, творчо виконувати поставлені завдання, приймати відповідальні рішення, самостійно, критично мислити, продукувати ідеї, захищати власну точку зору, переконання, систематично й неперервно поповнювати знання шляхом наполегливої самоосвіти.

Актуальність дослідження організаційно-методичних засад особистісно орієнтованого викладання тактичних дисциплін в процесі підготовки офіцерів запасу зумовлена наступними чинниками:

необхідністю впровадження ідей гуманістичної освітньої концепції в реальну педагогічну практику;

вимогами щодо підвищення якості підготовки офіцерів запасу;

вичерпаністю можливостей багатьох традиційних форм і методів навчання фахівців;

необхідністю пошуку та засвоєння нових продуктивних технологій викладання навчальних дисциплін, активізації пізнавальної діяльності тих, хто навчається, розвитку у них мотиваційної сфери.

Аналіз публікацій. Аналіз психолого-педагогічної літератури щодо дидактичних концепцій, організаційно-методичних засад розвиваючого, персоналізованого та особистісно орієнтованого навчання [3, 4, 6, 7, 8, 9] засвідчує, що цим проблемам приділяється значна увага вітчизняних і зарубіжних науковців. Серед дидактичних концепцій можна виділити три основні:

традиційна (авторитарна), педоцентрична, особистісно орієнтована (гуманістична). Традиційна (авторитарна) концепція освіти забезпечує ефективне формування знань, умінь, навичок, морально стійкої особистості, але орієнтована переважно на передачу готових знань, авторитарність, притиснення самостійності тих, хто навчається. Педоцентрична концепція дає найкращі результати для розвитку загальних і розумових здібностей особистості, розкриття її творчого потенціалу, але переоцінка спонтанної діяльності тих, хто навчається, слідування за їх інтересами призводить до втрати систематичності, випадкового відбору матеріалу, слабкому його опрацюванню, потребує значного часу. За умов особистісно орієнтованої (гуманістичної) концепції здійснюється найбільш гармонійний і всебічний розвиток особистості, виявляється та вдосконалюється її природний потенціал. При цьому суб'єкт-суб'єктні відносини, тобто раціональне поєднання управлінської функції педагога та функції самоуправління того, хто навчається, складають організаційно-методичну основу процесу підготовки фахівця.

На думку В.В. Серікова, концепція особистісно орієнтованої освіти полягає “у розкритті природи та умов реалізації особистісно-розвивальних функцій освітнього процесу, що невіддільно від більш глибокого та цілісного розуміння його сутності. Практична цінність цієї концепції полягає в розробці регуляторів для практики освіти, яка повинна бути у певній мірі альтернативна традиційному навчанню, що редукує розвиток особистості до формування когнітивно-операційного досвіду” [9, с. 27]. Аналізу сучасних дидактичних концепцій у освіті присвячена монографія Т.І. Левченко [4]. Автор досліджує проблеми єдності мотивації учіння та навчальної діяльності; суб'єктно-діяльнісний підхід у навчанні; основи спонукальних стимулів і гнучкого моделювання навчального процесу; цілепокладання в навчанні; комунікативної дидактики; задоволення прагматичних пізнавальних інтересів і потреб особистості [4, с. 12-13]. Методологічні та практичні засади особистісно орієнтованої освіти знайшли подальший розвиток у дослідженнях С.І. Подмазіна. Автором обґрунтовані основні принципи особистісно орієнтованої освіти, що визначають її як систему наукового знання та соціальної діяльності, викладені праксеологічні аспекти парадигми, які у вигляді конкретних

психолого-педагогічних технологій пройшли практичну апробацію в діяльності освітніх систем різних рівнів [8, с. 10]. Водночас, особистісно орієнтована концепція освіти існує переважно на рівні окремих педагогічних теорій, впроваджується в передовому педагогічному досвіді, розробках педагогів-новаторів. У більшості наукових публікацій проблеми навчання, викладання розглядаються в контексті організованого (детермінованого) навчально-виховного процесу з вивчення навчального матеріалу, виконання завдань, передбачених змістом освітньо-професійних програм. Поза увагою дослідників при цьому залишаються питання системної організації підготовки фахівців, її особистісної орієнтації в процесі викладання навчальних дисциплін.

Метою статті є розроблення та обґрунтування організаційно-методичних засад особистісно орієнтованого викладання тактичних дисциплін.

Виклад основного матеріалу. Військова підготовка студентів вищих навчальних закладів за програмою підготовки офіцерів запасу організовується і проводиться для забезпечення Збройних Сил та інших військових формувань необхідною кількістю військовонавчених громадян для виконання військового обов'язку в запасі, проходження військової служби за контрактом або за призовом осіб офіцерського складу, проходження служби у військовому резерві Збройних Сил України або інших військових формувань, відданих Батьківщині, Українському народові, вихованих у дусі національної свідомості, морально стійких і дисциплінованих, які володіють знаннями, вміннями, практичними навичками, необхідними для належного виконання ними військового обов'язку в запасі у мирний час, обов'язків військової служби у воєнний час та для майбутньої професійної діяльності. При цьому в ході навчально-виховного процесу мають бути реалізовані такі основні завдання: навчити студентів основам теорії та практики застосування підрозділів в сучасному загальновійськовому бою; зформувати у них практичні та організаторські навички для успішного виконання бойових завдань; розвинути ініціативу, самостійність і тактичне мислення щодо творчого застосування основних положень бойових статутів при організації і веденні бою [1, 2, 10].

Організаційно-методичні засади підготовки офіцерів запасу на кафедрі

визначаються сукупністю вимог, до яких можна віднести такі:

вимоги нормативно-правових документів щодо підготовки офіцерів запасу;

вимоги, що відображають Воєнну доктрину України щодо забезпечення інформаційної, економічної і воєнної безпеки держави;

вимоги, пов'язані зі змістом військово-професійної діяльності в умовах інформатизації військової сфери;

вимоги до науково-технічного розвитку Збройних Сил України.

Розроблення організаційно-методичних засад особистісно орієнтованого викладання тактичних дисциплін дозволить:

визначитися з пріоритетами наскрізного цілеутворення на всіх етапах підготовки офіцерів запасу;

здійснити системний, комплексний підхід до планування, організації та здійснення процесу навчання та викладання тактичних дисциплін і як наслідок, підвищити його ефективність;

покращити управління навчальним процесом, аналіз, прогнозування, проектування та діагностику рівня знань офіцерів запасу;

забезпечити єдність навчання, виховання, розвитку фахівців, психологічну підготовку їх до практичної діяльності;

оволодіти офіцерам запасу не тільки певною сумою знань, практичних навичок, а й навчитись самостійно їх здобувати та використовувати на практиці;

широко застосовувати сучасні інформаційні системи на основі комп'ютерної, відео- та аудіотехніки, різноманітні технічні засоби;

підсилити мотивацію навчання, відповідальність за результати праці, стимулювати розвиток творчого мислення;

сформувати у офіцерів запасу індивідуальний стиль мислення, спілкування, діяльності;

набути навичок прийняття оптимальних рішень в широкому спектрі задач і нетрадиційних ситуацій, що виникають в ході практичної діяльності.

Досвід викладання тактичних дисциплін на кафедрі тактики та загальновійськової підготовки Житомирського військового інституту Національного авіаційного університету, контроль підготовки студентів на різних видах занять, результати екзаменаційних сесій свідчать про неоднорідність рівня їх знань, умінь та навичок. Так, мають місце суттєві недоліки

як в теоретичній, так і особливо в практичній підготовці. Найбільш виразно це проявляється при моделюванні різноманітних ситуацій, коли потрібно швидко та оперативно приймати рішення, організувати їх виконання. Тут переважно має місце невміння комплексно застосовувати набуті теоретичні знання на практиці, послідовно та логічно знаходити найбільш прийнятні рішення на основі ґрунтовного аналізу всіх обставин.

Диференціація рівнів інтелектуальних здібностей, загальновійськової і тактичної підготовки студентів спонукають до пошуку шляхів такої організаційно-методичної структури навчального процесу та змісту навчання, яка б сприяла найбільш якісній підготовці фахівців. Позитивне вирішення цієї проблеми може бути досягнуто на засадах особистісно орієнтованого навчання та викладання тактичних дисциплін.

Основою особистісно орієнтованого навчання, викладання навчальних дисциплін є визнання індивідуальності того, хто навчається, створення необхідних та достатніх умов для його розвитку [3, 8, 9]. З цього положення можна визначити основні орієнтири особистісно орієнтованого викладання навчальних дисциплін, учіння:

найбільш повне досягнення розвитку тих здібностей особистості, які потрібні їй, суспільству, Збройним Силам України;

визначення вихідного (початкового) стану розвитку та досвіду особистості;

включення особистості в навчальну, соціально-військову ціннісну діяльність;

забезпечення можливостей ефективного саморозвитку та самоосвіти;

трансформація основної мети навчання в систему взаємопов'язаних цілей, що відображають динаміку розвитку особистості в процесі навчання;

обґрунтування цілей навчання кожної з навчальних дисциплін з урахуванням особистісних якостей, потреб і можливостей кожного, хто навчається;

здійснення діагностико-кваліметричних процедур.

Як бачимо, тут чітко долається тенденція відношення до знань, умінь та навичок як цілей освіти. Виступаючи в ролі головних його засобів, вони забезпечують досягнення головної освітньої мети – повноцінного розвитку особистості.

Зміст особистісно орієнтованого навчання, форми, методи та навчально-матеріальне забезпечення мають розроблятися на засадах варіативності. На

Питання педагогіки

перший план тут виходить особистість викладача, який організує освітній процес з урахуванням цілі розвитку особистості кожного студента, його педагогічної підтримки і максимальної реалізації інтелектуальних та творчих здібностей.

До основоположних складових особистісно-орієнтованого навчання, викладання можна віднести такі:

гуманоцентрична спрямованість на загальнолюдські світові цінності; пріоритет індивідуальності, самобутності особистості як суб'єкту пізнання та навчання;

оптимальне поєднання соціального та індивідуального, навчання та учіння;

розвиток особистості, як замкнений процес оволодіння нормативною діяльністю та трансформації власного суб'єктного досвіду;

проектування, конструювання освітнього процесу зі спрямуванням на індивідуальну діяльність із засвоєння визначених нормативних та варіативних програмних вимог;

реалізація освітнього процесу з актуалізацією особистісного досвіду та можливостей тих, хто навчається; педагогічне співробітництво учасників освітнього процесу;

адекватність навчально-матеріального забезпечення потребам ефективного навчання особистості;

діагностичність розвитку особистості на всіх етапах навчання, динамічне коригування педагогічної діяльності.

Розроблення організаційно-методичних засад особистісно орієнтованого викладання тактичних дисциплін включає такі етапи:

проектування навчального процесу з вивчення тактичних дисциплін;

всебічне вивчення індивідуально-психологічних особливостей студентів;

організація та методика проведення навчальних занять;

діагностика (контроль) результатів навчально-пізнавальної діяльності студентів; коригування педагогічної діяльності.

Проектування навчального процесу з вивчення тактичних дисциплін включає: визначення мети і задач, які мають вирішуватись, зміна методології структури та змісту навчальної програми і тематичного плану; розроблення пакетів конструкцій особистісно орієнтованих завдань; вибір організаційних форм занять (фронтальні, парні, ланкові, бригадні, кооперовано-групові, диференційовано-групові,

індивідуальні та індивідуалізовані, індивідуалізовано-групові тощо); підготовка літературних джерел, дидактичних матеріалів; розроблення методик і засобів контролю знань, умінь та навичок студентів; всебічна підготовка навчально-матеріального забезпечення; складання плану проведення заняття та його методичної спрямованості; проведення (при необхідності) інструкторсько-методичних, пробних та відкритих занять.

Зміна методології структури та змісту навчальної програми і тематичного плану передбачає визначення цілісного підходу до вивчення тактичних дисциплін, що забезпечить розуміння та усвідомлення їх значущості, взаємозв'язку з іншими навчальними дисциплінами та ролі в майбутній військово-професійній діяльності. Розроблення на основі цього логічної структури навчальних дисциплін має забезпечити послідовний виклад розділів і тем (модулів).

Зміст викладання тактичних дисциплін має відповідати кваліфікаційній характеристиці офіцера запасу з відповідної військово-облікової спеціальності, яка є основним нормативним документом процесу організації військової підготовки студентів, що відображає основні вимоги до професійних якостей, знань і умінь фахівця, необхідних для належного виконання ним військового обов'язку на посаді офіцерського складу в запасі у мирний час, обов'язків військової служби у воєнний час і для майбутньої професійної діяльності [1].

Особистісно орієнтоване викладання тактичних дисциплін вимагає перегляду поглядів викладача щодо суті педагогічної праці та її організації. В основу особистісно орієнтованого викладання тактичних дисциплін покладено переробку таких основних елементів, як зміст та логіка викладання навчального матеріалу, рівень його засвоєння, побудова рівневих конструкцій навчального матеріалу, вивчення особистості студента (його здібностей, індивідуально-психологічних якостей тощо), створення умов для продуктивної навчальної діяльності суб'єктів навчального процесу.

Модель особистісно орієнтованого викладання тактичних дисциплін характеризується блочно-модульною побудовою навчального матеріалу, високим ступенем самостійності та індивідуалізації підготовки студентів. При цьому здійснено не механічне подріблення дисциплін на

блоки-модулі, а така їх побудова, за якою кожне завдання до модуля має більш складну фазу розвитку знань і умінь ніж попередня. Прогрес кожного студента оцінюється в порівнянні з його особистими попередніми результатами. Усім студентам пропонуються єдині програмні вимоги та відповідні навчальні цілі. Однак, для досягнення цих цілей використовуються різноманітні варіанти особистісних завдань, прийомів і методів роботи над ними, що відповідають індивідуально-психологічним характеристикам студентів. Таке має обумовлювати результативність процесу навчання і сприяти їй. У процесі особистісно орієнтованого викладання тактичних дисциплін відбувається корекція рівня навченості та розвитку потенційних можливостей студентів через створення оптимальних умов навчання, які передбачають максимальну пізнавальну активність кожного з них у процесі засвоєння знань, набуття вмінь і навичок.

Блочно-модульна побудова навчального матеріалу з тактичних дисциплін, тобто його структуризація реалізована на 2-х ієрархічних рівнях: рівні навчальних дисциплін та рівні модуля. Під модулем будемо розуміти логічно, функціонально та концептуально завершену частину навчального матеріалу з тактичних дисциплін з методичними рекомендаціями щодо її засвоєння і цільовою програмою дій, оволодіння якою забезпечує досягнення поставленої викладачем інтегральної дидактичної цілі.

На першому рівні, наприклад, навчальна дисципліна “Тактика авіації повітряних сил” була поділена на 2 модулі. В основу такого поділу було покладено принцип їх відносної самостійності та завершеності. Таким модулями визначені:

основи бойових дій авіації повітряних сил;

управління та забезпечення бойових дій авіації повітряних сил; базування та перебазування авіації; основи бойових дій військово-повітряних сил іноземних держав.

На вивчення наведених модулів відводиться 66 навчальних годин (н.г.): лекції – 6 н.г., практичні заняття – 24 н.г., групові заняття – 10 н.г., самостійна робота – 22 н.г., контрольні заходи – 4 н.г.

Викладання кожного модуля розроблено та здійснено на наступних організаційно-методичних засадах:

поділ на теоретичну та практичну складові;

розробка пакетів особистісно орієнтованих завдань проведення лекцій, практичних занять, самостійної роботи; проведення контрольних робіт, здійснення контролю рівня засвоєння знань; розроблення вимог до вихідних знань і вмінь студента після засвоєння модуля (чітко встановлюється рівень знань і вмінь, яким повинен володіти студент); здійснення вхідного рівня знань напередодні кожного заняття; розроблення структурної декомпозиції модуля; коригування педагогічної діяльності.

До кожного модуля розроблено структурну декомпозицію, яка містить такі складові: назва, код, тип, обсяг (загальна кількість годин, аудиторні години, самостійна робота тощо), результати навчання, форми, методи навчання, знання необхідних попередніх та супутніх модулів, зміст, методичні рекомендації, контроль (методи та критерії оцінювання), рекомендована література.

На другому рівні (рівні модуля) з визначеного навчального матеріалу була сконструйована система навчальних занять. Наприклад, перший модуль, на який виділено 36 н.г., реалізується на наступних заняттях: лекції – 4 н.г., практичні заняття – 12 н.г., групові заняття – 6 н.г., самостійна робота – 12 н.г., контрольні заходи – 2 н.г. На цьому етапі викладачами кафедри розроблено пакети особистісно орієнтованих тактичних завдань на теоретичну (лекції), практичну (практичні, групові заняття) складові навчальних дисциплін, які адекватно відповідають індивідуальним особливостям та інтелектуальним здібностям студентів у відповідності з визначеними викладачем рівнями засвоєння ними навчального матеріалу [10].

Організація та методика особистісно орієнтованого викладання тактичних дисциплін має базуватися на засадах всебічного вивчення індивідуально-психологічних особливостей студента, сприйняття його як суб’єкта навчального процесу. При цьому вивчається:

спрямованість особистості та її види; інтелектуальність (ступінь розвитку та структура інтелекту);

емоційність (рівень реактивності, стійкості, неспокійності);

вольові якості (уміння долати труднощі, наполегливість в досягненні мети);

комунікативність, ступінь товариськості;

Питання педагогіки

самооцінка (низька, адекватна, завищена);
працездатність, рівень самоконтролю;
швидкість і точність виконання завдань, задач, дій;
спроможність до групової взаємодії;
уміння розв'язувати складні завдання, діяти в нестандартних умовах.

Вивчення та врахування переважної більшості зазначених індивідуально-психологічних особливостей кожного зі студентів здійснюються викладачем в процесі викладання навчального предмету, позакласного спілкування, індивідуальних бесід тощо і не потребує застосування спеціального інструментарію.

Методичну основу особистісно орієнтованого викладання тактичних дисциплін на різних видах занять становить пошук та запровадження ефективних способів комунікативного впливу викладача та типів взаємодії зі студентами. Виходячи з визначених психологами 3-х рівнів спілкування (високий – характеризується теплотою у взаємовідносинах, взаєморозумінням, довірливим ставленням; середній; низький – характеризується відчуженістю, нерозумінням, неприязню, зневажливістю, холодністю, відсутністю взаємодопомоги) та видів впливу (позитивний – схвалення, заохочення самостійності, похвала, гумор, прохання, рада та пропозиція; негативний – зауваження, насмішка, іронія, докір, погроза, образа, чіпляння) [11, с. 341], викладач має в кожній навчальній ситуації, залежно від обставин, застосовувати відповідні стилі комунікативної взаємодії зі студентами. В цілому ж, можна наголосити, що спілкування повинно носити цілісний характер на підставі гармонійного поєднання таких його компонентів, як обмін інформацією, організація взаємовідносин, пізнання особистості студента, організація взаємовпливу тощо.

Діагностика (контроль) результатів навчально-пізнавальної діяльності студентів здійснюється за різними формами [1, 5, 9]. В процесі особистісно орієнтованого викладання тактичних дисциплін використовуються такі основні форми контролю, як іспити, заліки, усне опитування, співбесіда, письмові контрольні роботи, реферати, спостереження. За часом у навчальному процесі з викладання тактичних дисциплін застосовуються:

поточний контроль – допомагає здійснювати особистісно орієнтований підхід

до студентів у відповідності з їх інтелектуальними здібностями, мотивує навчання;

рубжний контроль – перевірка знань студентів перед переходом до вивчення наступного модулю навчальної дисципліни;

тематичний контроль – оцінка результатів засвоєння певної теми дисципліни;

підсумковий контроль – іспит за програмою навчальної дисципліни.

Важливою складовою особистісно орієнтованого викладання тактичних дисциплін є коригування педагогічної діяльності за результатами усіх форм контролю. До основних елементів, які мають коригуватись, слід віднести такі: рівень цілепокладання; система потреб і мотивів діяльності суб'єктів навчального процесу; модель педагогічної та процесуальної діяльності (ефективність навчально-методичної роботи); уміння викладача конструювати навчальні завдання у відповідності з інтелектуальними та психофізіологічними можливостями студентів; співвідношення реального характеру впливу викладача на студентів із загальногуманістичними та демократичними принципами взаємодії (суб'єкт-суб'єктні відносини); подолання стресових і конфліктних ситуацій (ступінь прив'язаності до реальних умов викладання тактичних дисциплін); подолання стереотипів і тенденцій до жорсткої алгоритмізації викладацької діяльності (індивідуальна система засобів педагогічної дії); система педагогічного контролю; комплексність засобів педагогічного впливу; ступінь і повнота навчально-методичного забезпечення пізнавальної діяльності студентів.

Підсумовуючи викладене, можна константувати, що процес організації та методики особистісно орієнтованого викладання тактичних дисциплін на різних видах занять має містити такі етапи:

підготовка матеріально-технічного та дидактичного забезпечення; визначення готовності студентів до заняття;

визначення теми, мети та структури заняття, об'єму завдань;

спрямування студентів на засвоєння змісту заняття, здобуття необхідних навичок та умінь;

загальне орієнтування студентів щодо особистісно орієнтованих завдань, навчально-методичних та дидактичних матеріалів;

Питання педагогіки

надання рекомендацій щодо шляхів та етапів самоконтролю та самооцінки навчальної діяльності студентів;

активне педагогічне спостереження та контроль за навчальною роботою студентів, індивідуальне (групове) консультування, надання необхідної допомоги;

застосування елементів діалогізації навчального заняття;

створення умов для формування у студентів мотивів навчально-пізнавальної діяльності;

поточне визначення ступеня засвоєння студентами навчальних завдань;

оцінка індивідуальної навчальної роботи студентів;

застосування прийомів педагогічного заохочення, а при необхідності – адекватного впливу;

оцінка якості засвоєння студентами навчального матеріалу;

оцінка ступеню досягнення мети занять;

визначення завдань на подальшу самостійну роботу;

заходи з коригування організаційно-методичних засад навчальних занять.

Висновки. Складовими організації і методики особистісно орієнтованого викладання тактичних дисциплін є: конструювання пакетів навчальних завдань на різні види занять з вивчення теоретичного та практичного матеріалу (для викладачів та студентів); вивчення індивідуально-психологічних особливостей студентів і, в першу чергу, їх інтелектуальних здібностей та працездатності; організація та методика проведення різних видів навчальних занять з особистісно орієнтованим спрямуванням і використанням засобів спілкування та діалогізації; діагностика (контроль), моніторинг результатів навчально-пізнавальної діяльності студентів; коригування педагогічної діяльності суб'єктів навчального процесу за результатами усіх форм контролю.

Література

1. Інструкція “Про організацію підготовки офіцерів запасу з числа студентів вищих навчальних закладів” // Збірник керівних документів з питань організації освітньої діяльності у вищих військових навчальних закладах Збройних Сил України. – МО України, 2005. – 286 с.
2. Інструкція з організації освітньої діяльності у вищих військових навчальних закладах Збройних Сил України та військових навчальних підрозділах вищих навчальних закладів України: Затверджена наказом Міністерства оборони України та Міністерства освіти і науки України 13.04.2005 р., № 221/217. – 48 с.
3. Кульневич С.В. Педагогика личности: [учебное пособие] / С.В. Кульневич. – Ростов н/Д., 1995. – Часть 1. – 167 с.
4. Левченко Т.И. Современные дидактические концепции в образовании: [монография] / Т.И. Левченко. – К.: МАУП, 1995. – 168 с.
5. Педагогика и психология высшей школы. Серия «Учебники, учебные пособия».- Ростов-на-Дону: “Феникс”, 1998. – 544 с.
6. Петровский В.А. Личность в психологии: парадигма субъективности / В.А. Петровский. – Ростов н/Дону: “Феникс”. – 1996. – 512 с.
7. Пехота О.М. Особистісно орієнтована освіта і технології / О.М. Пехота // Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи: [монография] / За ред. І.А. Зязюна. – Київ: Віпол, 2000. – С. 274–297.
8. Подмазин С.И. Личностно-ориентированное образование: Социально-философское исследование / С.И. Подмазин. – Запорожье: Просвита, 2000. – 250 с.
9. Сериков В.В. Образование и личность. Теория и практика проектирования педагогических систем / В.В. Сериков. – М.: Логос, 1999. – 272 с.
10. Скворок І.М. Методологічні засади самостійної пізнавальної діяльності студентів з вивчення тактичних дисциплін / І.М. Скворок // 36. наук. праць “Вісник Національного університету оборони України”. – К.: МО України, НУОУ. – 2011. – № 3(22). – С. 52–57.
11. Скворок І.М. Особистісно орієнтована технологія вивчення тактичних дисциплін / І.М. Скворок // Матеріали III Всеармійської науково-практичної конференції “Актуальні проблеми становлення особистості професіонала в ризиконебезпечних професіях”, 26 травня 2011 р., м. Київ. – К.: МО України, НУОУ, 2011. – С. 296–299.